

DE INFORMATIE VAN 1514

DE ECONOMISCHE EN FINANCIËLE TOESTAND VAN KOEDIJK EN HUISWAARD

In de 15^e eeuw werden enkele onderzoeken gedaan naar de staat en het vermogen van de steden en dorpen in Holland en West-Friesland. Zo kon de regering bepalen, hoe groot ieders aandeel behoorde te zijn in de geldheffingen, die voor de gemene landszaken noodzakelijk waren.

Omdat de economische en financiële toestand van de steden en dorpen kon veranderen, werd enkele keren een nieuw onderzoek gedaan en konden door een nieuwe zetting de lasten over steden en dorpen opnieuw evenredig worden verdeeld.

Dergelijke onderzoeken en wijzigingen werden gedaan in waarschijnlijk het jaar 1428, in 1462, in 1477, in 1494 en in 1514.

Van de onderzoeken in 1494 en 1514 zijn stukken bewaard gebleven.

Het stuk uit 1514 de "Informatie" behandelen we hieronder.

=====

INFORMATIE

UP

DEN STAET FACULTEYT ENDE GELEGENHEYT VAN DE STEDEN ENDE DORPEN

VAN

HOLLANT ENDE VRIESLANT

OM DAERNAE TE REGULEREN DE NYEUWE SCHILTAELE

GEDAEN IN DEN JAERE MDXIV

=====

Instructie voor den commissarissen upte informatie die bij hemluyden van noode es gedaen te werdden in Hollant ende Vrieslant, daeruyt men commen zoude mogen tot vernyeuwinghe ende gelijkheyt van den schiltaelen.

=====

DORPEN GELEGEN ONDER TBAILLIUSCHIP VAN DER NYENBOURG

=====

Coedijck mit Huyswaert

Heer Martin Heindrixzoon, vicecureyt van Coedijck, oudt omtrent 30 jaeren, Jan Mourenzoon, oudt 50 jaer, schout, Huge Reyerszoon, 50 jaer oudt, Pieter Janszoon, oudt 50 jaer, Willem Janszoon, oudt 45 jaer, Claes Jacobszoon, oudt 40 jaer ende Pieter Dirxzoon, oudt 32 jaer, scepenen, Dirrick Wolbrantszoon, oudt 80 jaeren, Jan Sappis, oudt 70 jaer, Pieter Gerritszoon, oudt 60 jaer, Albert Geritszoon, oudt 48 jaer ende Claes Pieterszoon, oudt 41 jaer, alle buyeren van Coedijck, gevraegt by huere eede up tinhouden van de voors. instructie, seggen, ende eerst,

Up I^e artikel, datter in als zijn omtrent 150 haertsteden [=huis, haard en hof], dies staender 8 ledig, ende zijnder wel 61 dat meest arme luyden zijn, ende zijnwel 6 oft 7 gemeerdert binnen 10 jaeren herwaerts.

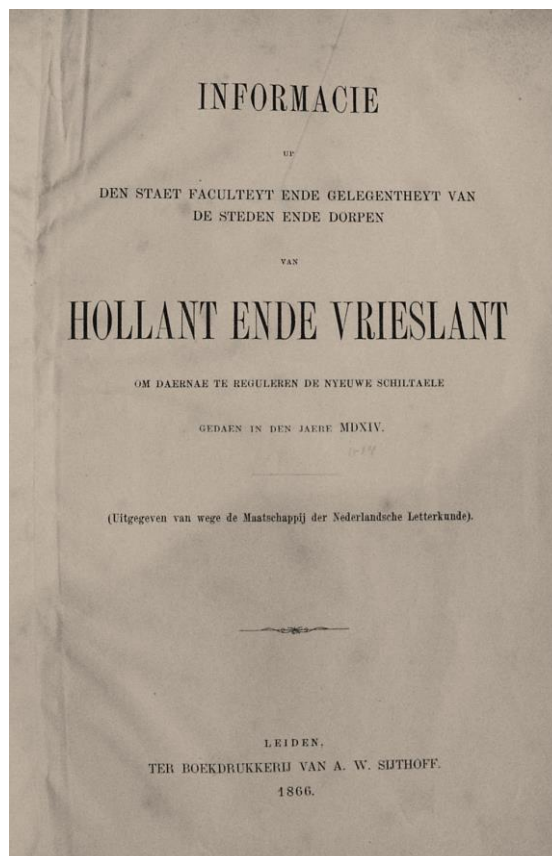
Up IIe artikel seyt de voors. vicecureyt [=onderpastoor], datter zijn omtrent 580 communicanten. Up IIIe artikel seggen, dat zy geenrehande exchijsen [= accijnzen] en hebben, maer zijn de voors. van Coedijck belast mit 73 Rh. gl [= Rijnsch gulden]. tsjaers lijfrenten, daarvan datter 22 zijn up 3 lijven, 13 up 1 lijf, ende alle dander up 2 lijven, welke voorn. renten vercoft [= verkocht] zijn geweest binnen 6 jaeren herwaerts [=terug], ende de hooftpenninghen daarvan gecommen zijn geemploijeert [= aangewend zijn] geweest in mijns genadichs heeren beden ende oncosten van den lande ende oorloge van Gelre; ende by compositie [= schikking] by hemluyden gemaict mitten baillu van der Nyenborch, zoo moeten zy hem betailen 36 Rh. gl. tsjaers, 8 jaeren lanck geduerende, dies zijnder 2 jaeren verlopen ende betailt, ende dat in recompense [= vergoeding] dat de voorn. heml. gelaten heeft tschoutambocht aldaer, dat in zijnen pachte was, ende voort om andere vrientscip, die hy den dorpe doen mach.

Gedeelte kaart uit 1530 met de kerk van Koedijk

Up IVe artikel seggen, dat zy de lasten van den lande ende mijns genadichs heeren beden ende ommeslagen ommeslaen upte schotponden [= eenheid waarin ieders aandeel in het “schot” wordt bepaald; schot = belasting als landrente verschuldigd], elck schotpondt bedragende 160 nobelen, 2 Rh. gl. voor elcken nobel gereeckent, ende staet tvoors. dorp up 40 schotponden.

Up V^e artikel seggen, dat zy hem generen [= in hun levensonderhoud voorzien] mit lanthuyere [= landbouw en veeteelt], mit visschen, mit cleyvoeren aen de steenplaetsen, ende ten harinck vaeren ter huyere; ende es heurluyder ban groot omtrent 110 mergen, behalven tvroonlant, twelck mijnen genadichen heere toebehoort, van welcke 110 mergen hemluyden in eygendom toebehoort 30 mergen; ende in tsurplus zoe behoert den middelsten beghinen tAlcmaer 3 mergen, Sinte Lysbets gasthuys aldaer 6 mergen, de witte heeren te Haerlem 1 mergen, theylige geesthuys tAlcmaer 2 grasen [= geestelijke instellingen]; ende de reste behoort diversche waerlicke [= wereldlijke] personen, wonende in diverschen plecken, ende bruycken die van den voorn. dorpe wel de tweedeelen van den voorn. mergentalen, ende de reste wert gebruyct van andere diversche personen; ende es een mergen lants aldaer waerdich in coope omtrent 60 Rh. gl., ende in huyere 1 pont gr. vl.

Informacie 1514

Up VIe artikel seggen, dat zy te onderhouden hebben an den zeedijck 6 voeten upte mergen, ende in den Huygendijck 2 voeten upten mergen, ende hebben noch tonderhouden zeeckere sluysen, zoedat zy upten mergen te gelden hebben, teen jaer deur tandere, omtrent 20 st., ende dat by staenden dijck.

=====

Deze mooie verklaring uit het jaar 1514, die in opdracht van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde in gedrukte vorm werd uitgegeven in 1866 door Boekdrukkerij A.W. Sijthoff te Leiden trof ik aan in het Rijksarchief te Haarlem.

Wanneer u de tekst aandachtig leest begrijpt u wel waar het over gaat, al zult u misschien niet de betekenis van alle woorden kennen.

De verklaring wordt onder ede gedaan in het kader van het meer uniform maken van de belastingheffing door de genoemde personen uit Koedijk.

(Schilt(t)ale = verhouding, waarin een belastbaar vermogen wordt aangeslagen)

Let wel, de oudste, Dirrick Wolbrantszoon, is 80 jaar oud en werd dus geboren in ca. 1434. Een van de eerste, ons bekende, Koedijkers!

Het dorp telde omstreeks 150 haertsteden (= iemands huis, haard en hof), waarvan er 8 niet worden bewoond, er 61 worden bewoond door "arme luyden" en er in de laatste 10 jaren 6 á 7 stuks zijn bijgekomen.

Volgens de vicecureyt (= onderpastoor) zijn er ca. 580 communicanten. Alle bewoners zijn nog katholiek, de reformatie moest nog komen.

De bewoners zijn per jaar belast met 73 Rijnsch guldens aan lijfrente, als bijdrage aan de heer voor zijn oorlog met Gelre en daarnaast met 36 Rhijns guldens aan de baljuw van der Nijenburg als vergoeding voor het zelf uitoefenen van het schoutsambt.

Verder zijn zij belast voor 40 schotsponden (eenheid waarin ieders aandeel in de belasting wordt bepaald) á 160 nobelen (gouden munten), terwijl een nobel 2 Rijnsch guldens is.

De bewoners voorzien zich in hun onderhoud d.m.v. landhuur (landbouw en veeteelt), vissen, het leveren van klei aan de steenplaatsen en het ter haring varen.

De banne Koedijk is, buiten de Vroonlanden, die immers de heer behoren, omtrent 110 mergen (= een morgen is ca. 0,9050 hectare) groot, waarvan de bevolking zelf 30 mergen in bezit heeft.

Aan het onderhouden van de zeedijk, de Huijgendijk en enkele sluizen wordt bijgedragen ca. 20 stuivers per morgen land.

Ter vergelijking hebben we hier enkele cijfers van de buurgemeenten St. Pancras en Oudorp: St. Pancras telt 74 haardsteden en 300 communicanten. In Oudorp zijn 36 haardsteden en 120 communicanten.

Cor Visser

Bron: Boek Informatie Hollant ende Vriesland 1514 door R. Fruin, uitgegeven in opdracht van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde in 1876 te Leiden